

LISA-MARIA
TRAUEROVÁ

KAZDA

VYVÝŠENÉ ZÁHONY NA BALKONĚ

BOHATÁ ÚRODA
NA MALÉM PROSTORU

SE VZOROVÝMI
ZÁHONY
PRO PĚSTOVÁNÍ
ZELENINY A OVOCE
I BYLINEK

OBSAH

4 Vyvýšený záhon – základy

- 6 Vyvýšený záhon – naprostá nutnost
- 8 Kam s ním?
- 10 Typy vyvýšených záhonů:
Co se nabízí? Co je nejlepší?
- 14 JAK NA TO: Sestavení jednoduchého
vyvýšeného záhonu
- 16 O co se opřít a kam se pnout
aneb užitečné pomůcky

20 Osazujeme vyvýšený záhon

- 22 Jaké rostliny patří na vyvýšený záhon?
- 25 Zemina a substrát
- 27 JAK NA TO: Plníme vyvýšený záhon
- 28 Vlastní sazeničky
- 34 Nové rostliny z řízků,
odnoží a výhonků
- 38 Výsev a výsadba: Co je třeba vědět?

41 VZOROVÉ ZÁHONY

42 SMÍŠENÉ KULTURY

43 Tři sestry

43 Sluneční kvarteto

44 GURMÁNSKÁ LIGA

MILOVNÍKŮ SLUNCE

44 Bella Italia

45 Mysli na müsli

46 Pestrá všehochuť

47 Qué pasa, México?

48 V POLOSTÍNU, TAM TO ŽIJE!

48 Kořenový kartel

49 Okurkový salát

50 Letní osvěžení

51 Svačinka

52 HEZKY VE STÍNU

52 Komu se zelení

53 Kořeníčko, koření

54 HMYZÍ BISTRO

54 Viva Croatia!

55 Lékárnička

56 Cucamelon

57 Jen houšť!

58 BEZ KOMPLIKACÍ

58 Hořkosladká symfonie

59 Salátový bar

60 Texas Ranger

61 Protiklady se přitahují

62 ZIMNÍ SKLIZEŇ

62 Pro chladné dny

63 Super bašta

64 Malý zelený zázrak

65 Pepek námořník

66 Rostliny pro váš balkon

68 Plodová zelenina

72 Cibulová zelenina

73 Listová zelenina a košťáloviny

74 Kořenová zelenina a kukuřice

76 Saláty

78 Ovoce

80 Bylinky

84 Květiny

86 Smíšené kultury:

Hodíme se k sobě, miláčku?

88 Ta nejlepší péče

90 Zálivka a hnojení

96 Biohnojivo vlastní výroby

100 Otravná zvířátka

108 Další informace

108 Informace a prodejci

109 Rejstřík

Vyvýšený záhon – naprostá nutnost

Vyvýšený záhon na balkoně obohatí váš život. Úplným začátečníkům, pokročilým zahrádkářům, ale i nadšeným amatérům poskytne spoustu nových možností, jak i na malém prostoru pěstovat ovoce a zeleninu či samozřejmě bylinky. Zahradničení má prokazatelně pozitivní vliv na naše zdraví a kromě toho ještě můžeme prospět životnímu prostředí.

POZITIVNÍ VLIV NA NAŠE ZDRAVÍ

Dennodenně nás zahlcuje konzum, všude na nás vyskakují a blikají nové podněty. Naše podvědomí svírá strach, abychom náhodou něco nezmeškali, a ženeme se za potleskem ostatních. To všechno zvyšuje hladinu stresu a zaměstnává nás dokonce i ve spánku. Když začneme zahradničit, a třeba i jen na balkoně, svět se na chvíli zastaví. Při uvazování výhonků všechno kolem zpomalí. Při otrhávání starých listů nezůstane po stresu ani památka. Budeme pracovat na čerstvém vzduchu, kolem bude spousta světla. Stres klesá. Časem nám dojde, na čem vlastně v životě skutečně záleží. A co teprve když si tu a tam smlsnete na rajčeti z keříku, který s vaší pomocí vyrostl z maličkého semínka ve statnou rostlinu s chutnými plody. Malý zázrak přírody!

JEDINEČNÁ CHUŤ

Jakmile jednou ochutnáte vlastní výpěstky, bude vám jasné, že se všechna ta práce vyplatila!

Rajčata, která skutečně zrála na slunci, jsou mnohem aromatictější. Zcela zralé, tmavé maliny utržené přímo z keříku chutnají doslova skvostně. Čerstvě sklizená okurka, nakrájená, se špetkou soli a několika kapkami olivového oleje, to je požitek s koupenu zeleninou nersrovnatelný. Zelenina a ovoce, které jsme s láskou a péčí sami vypěstovali, chutnají prostě mnohem líp.

Z LÁSKY K ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ – CO₂ A PŘÍRODNÍ KLIMATIZACE

Otevřít dveře na balkon, sklídit zeleninu, zavřít. Tak ušetříme životní prostředí, protože se nic nemusí zdaluhavě přepravovat z pole do skladů a následně do supermarketu. Plody se navíc často sklízí jen napůl zralé, aby vydržely dlouhou cestu a nepodlehly příliš brzy zkáze, a tím samozřejmě utrpí chuť. Zato plody na balkoně mohou zůstat na rostlině až do úplné zralosti, a jejich chuť se tak může plně rozvinout.

1. Při zahradničení na balkoně se uvolníte a zapomenete na každodenní starosti a stres.
2. Díky růžovému oblouku se rostliny mohou pnout mimo záhon.

1

2

Dalším příjemným vedlejším účinkem je zmírnění letních veder u vás doma, protože zelený balkon působí trochu jako přírodní klimatizace. Rostliny, které se pnou před oknem či nade dveřmi, zadržují venkovní teplo, které by se jinak šířilo do bytu. Pomocí speciální mřížky na popínavé rostliny si navíc můžete na balkoně trochu zastínit svoje oblíbené posezení.

VĚTŠÍ JE LEPŠÍ

Další předností vyvýšených záhonů na balkoně je to, že v porovnání s truhlíky a květináči mají větší objem. Do jedné nádoby se tak vejde mnohem víc rostlin a větší množství zeminy tak rychle nevysychá.

NEZAPOMEŇTE

Co chci pěstovat?

- Jaký vyvýšený záhon je k tomu vhodný?
- Je balkon zastřešený?
- Je venku vodovodní přípojka?
- Jakou má můj balkon polohu?
- Bývá na něm hodně větrno?
- Jaká je nosnost balkonu?
- Kdo mě zastoupí, když budu na dovolené?

Co je třeba obstarat:

- nádobu na vyvýšený záhon
- kvalitní zeminu a kompost
- nářadí jako lopaty, motyčky a hrábě
- kropicí kovec, hadici či jiný zavlažovací systém
- pro větší rostliny mřížky a opěrné tyče
- rostliny, sazenice anebo semena

Typy vyvýšených záhonů: Co se nabízí? Co je nejlepší?

V současné době lze sehnat ty nejrozmanitější typy vyvýšených záhonů z různých materiálů, od vertikálních vyvýšených záhonů přes záhony na nožkách až po ty malé, které stojí těsně u země. Něco vhodného se najde pro každý balkon a místo, které máte k dispozici.

Vertikální vyvýšený záhon: VARIANTA Z EUROPALET

Vertikální vyvýšený záhon tvoří prostě několik úzkých záhonových truhlíků nad sebou. Tento typ lze zakoupit hotový – ve dřevěné, plastové či plechové verzi. Známou variantou, kterou si můžete vyrobit i sami, je vertikální záhon z europalety.

Výhody:

- Šetří místo, protože rostliny vyrůstají vertikálně nad sebou.
- K osazení se nabízí několik separátních „oddílů“.
- Částečně lze pracovat vestoje.
- Je dlouhodobě udržitelný, europalety se recyklují.

Nevýhody:

- Jednotlivé truhlíky jsou menší, vejde se do nich méně rostlin. Mnohé druhy v nich vůbec nelze pěstovat, protože nemohou náležitě hluboko zakořenit, takže se v půdě neuchytí dostatečně pevně. V mělké nádobě pak nedrží ani opěrná tyč nebo mřížka.
- Zemina v jednotlivých truhlících rychleji vysychá.
- Tato verze vyvýšeného záhonu by měla stát u zdi, nebo by k ní měla být dokonce přišroubovaná, protože silný vítr by záhon mohl převrátit.

VARIANTA S TRUHLÍKY NAD SEBOU

U tohoto typu vyvýšeného záhonu lze menší bedýnky umístit nad i vedle sebe. Pokud si ho chcete vyrobit sami, můžete použít eurotruhlíky z plastu či dřevěné přepravky na ovoce.

K dostání jsou také hotové moduly, které je pouze třeba poskládat nad sebe. Mohou být ze dřeva, umělé hmoty i z recyklovaného plastu.

Výhody:

- Šetří místo, truhlíky mohou být nad sebou.
- K dispozici je několik nádob, které mohou být osázeny.
- Konstrukce může zčásti sahat do výše boků, což ulehčuje práci.
- Záhon je poněkud stabilnější díky větší základní ploše.

Nevýhody:

- I tady jsou nádoby pro mnoho druhů příliš malé, a rostliny tak nemohou hluboko zakořenit.
- Zemina v jednotlivých truhlících může rychleji vysychat.
- Opěrnou tyč nebo mřížku lze využít jen částečně.
- Tam, kde jsou bedýnky nad sebou, nemají dolní „patra“ dostatek světla.

S truhlíky nad sebou ušetříte místo.

V polostínu, tam to žije!

Balkon v polostínu se osazuje mnohem snáz. Při optimální kombinaci několika hodin přímého slunce s lehkým stínem se bude většině rostlin dařit a ani zemina tak rychle nevysychá.

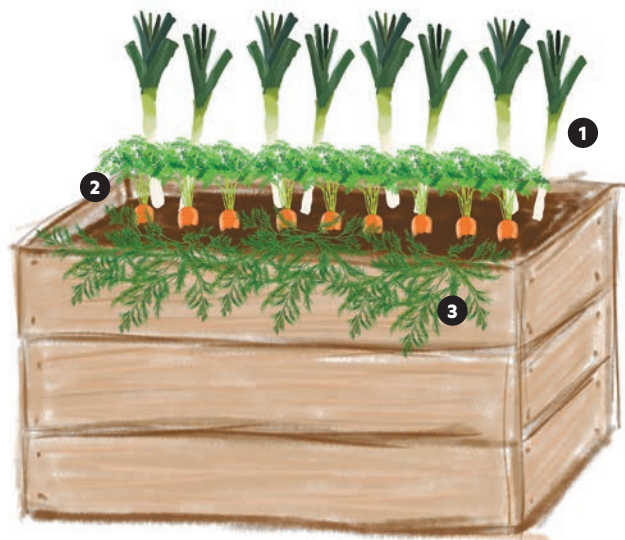
KOŘENOVÝ KARTEL – PÓREK, MRKEV, KOPR

→ Pórek ❶ lze od února předpěstovat na parapetu a od března/dubna přesadit na záhon. Rostlinky by se přitom měly sázet pohromadě.
→ Mrkev ❷ je chladuvzdorná až do $-4\text{ }^{\circ}\text{C}$, takže ji můžeme už od

poloviny března vysévat přímo do záhonu. Takové odrůdy mrkve, jako je třeba 'Pariser Markt', lze po sklizni až do června stále ještě dosévat.
→ Trochu později, v dubnu, tuto dvojici doplní ještě semínka kopru ❸.

TIP

Pórek, mrkev a kopr si můžeme nakrájené na malé kousky zamrazit do zásoby. I nať mrkve se dá jíst a pesto z ní chutná výtečně.

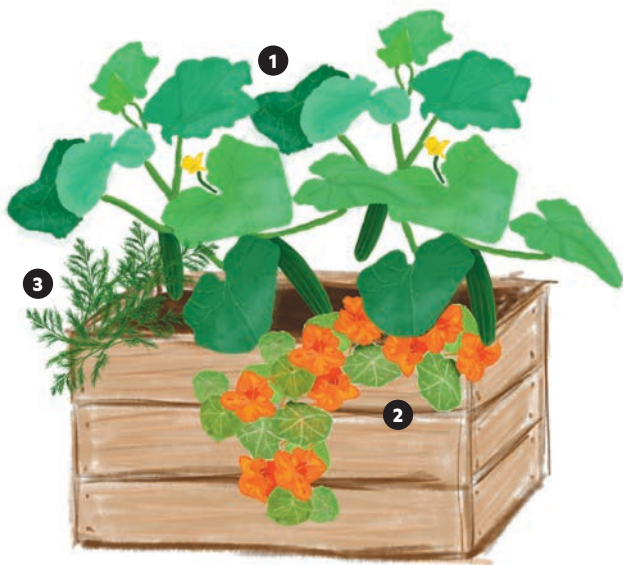

OKURKOVÝ SALÁT – OKURKA, KOPR, LICOŘEŘIŠNICE

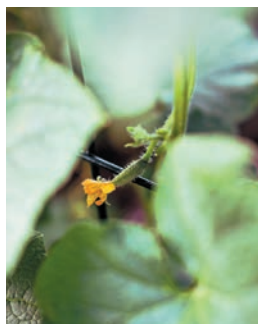
S tímhle záhonem můžete v okamžiku vykouzlit čerstvý okurkový salát – dochucený koprem a zajímavě okořeněný několika květy lichořeřišnice.

→ Okurka **1** se od poloviny dubna vysévá na parapetu a od června, když už noci zůstávají teplejší, se může přesazovat ven. Dovolte okurkám, aby se mohly po mřížce na okraji záhonu pnout vzhůru, ostatní rostliny tak budou mít dole dostatek prostoru.

→ Lichořeřišnice **2** se stejně jako kopr **3** vysévá rovněž v dubnu. Těmto semenům ale lze od samého počátku dopřát pobyt venku.

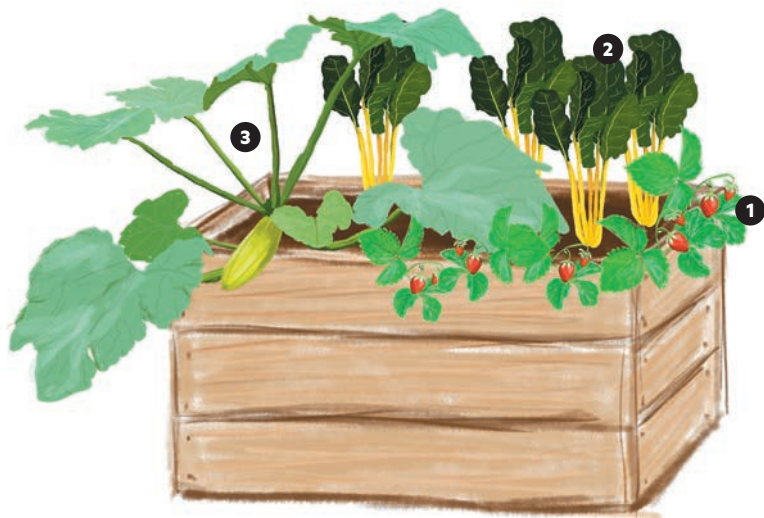

Čím víc slunce, tím intenzivněji okurka pokvete.

TIP

V případě, že na vrcholu dorůstající cukety ještě zůstává květ, může se v něm shromažďovat voda z deštěů a zálivky. To někdy mívá za následek, že plod začne od špičky uhnívat. Proto je v tomto stadiu lepší zbytek květu odstranit.

LETNÍ OSVĚŽENÍ

– CUKETY, MANGOLD, JAHODNÍK

→ Jahodník **1** zimu zdárně přečká a nemusí se vysazovat znovu. V tomto záhoně slouží jako půdokryvná rostlina a může klidně spadávat přes jeho okraj.

→ Od dubna do května se k jahodníku vysévá mangold **2**. Aby se klíčení urychlilo, nechte semena přes noc ve vodě.

→ Rovněž od poloviny dubna je třeba hýčkat na parapetu cukety **3**. I u nich se semena nechávají přes noc nabobtnat ve vodě a poté se vkládají naplocho do půdy vhodné pro výsev. Sazeničky cuket zasadte na záhon až v polovině května, jako poslední z celé trojice.

Mangold lze přidávat téměř do všech pokrmů: do zapečených brambor, rizota, kari omáček, polévek, nákypů anebo jím lze ochutit noky.

SVAČINKA**– PAŽITKA, ŘEDKVIČKY, MRKEV, LISTOVÝ SALÁT**

Čerstvý chléb s pažitkou a tence nakrájenými ředkvičkami, k tomu několik křupavých mrkviček. Pak ještě zbývá utrhnout pár listů salátu a pokapat je dobrým olejem. Touto svačinkou si můžete zpříjemnit odpolední posezení na balkoně.

→ Pažitku **1** doporučuji zakoupit v zahradním centru. Bývá nasetá velmi hustě, takže se dá snadno rozdělit na několik částí. Tak si z jedné pažitky uděláte hned několik rostlin. Jakmile se pažitka dostane na záhon, nemusíte se o ni už starat – přezimuje a zjara zase vesele vyráží.

→ Od března se přímo ven vysévají ředkvičky **2** a mrkev **3**. Mrkev lze ještě dodatečně sít až do června, ředkvičky dokonce do září. Tady je třeba ohlídat, abyste měli k dispozici speciální podzimní odrůdy. To se týká i dalších druhů zeleniny, například pórků.

→ Listový salát **4** se přidá v dubnu a také se vysévá přímo na záhon. Co se salátů týče, tak v zahradních centrech narazíte na úžasné nabídky s vícero sazenicemi, jimiž lze záhon snadno doplnit.

TIP

Snažte se udržovat půdu stále stejnoměrně vlhkou.

Kvůli náhlým „záplavám“ po obdobích sucha mohou mrkve a ředkvičky popraskat.

I salát potřebuje vlhkou půdu, jinak začne kvést.

RYBÍZ

— meruzalkovité

INFO: Rybíz rád roste v záněťi na slunci či v polostínu. Má střední spotřebu vody. Kořeny jsou mělké, takže by půda neměla vyschnout. Dobrou ochranou je vrstva mulče. Pokud je příliš sucho, když rybíz rozkvétá, mohou květy opadat.

TIPY PRO PĚSTITELE: Každým rokem odstříhneme dva až tři nejstarší výhonky a ponecháme tři mladé. Větve, obtížené plody, podepřeme. Po sklizni keře pohnojíme kompostem.

SKLIZEŇ: Čím teplejší stanoviště, tím časnější sklizeň. První plody můžeme najít v dubnu.

ZVLÁŠTNÍ TIP: Pozor na ptačí zloděje, červené bobule lákají opeřence už z dálky.

MOCHYNĚ

— lilkovité

INFO: Mochyně je velkou milovnicí slunce a potřebuje humózní půdu. Nemá žádné zvláštní potřeby a rychle vyrůstá v obrovský keř. Vystačí s malým množstvím vody. Ten, kdo chce větší úrodu, by měl pravidelně zalévat a hnojit.

VÝSEV: Předpěstujeme na parapetu od března. Trvá dlouho, než semena mochně vyklíčí, a také pro svůj vývoj potřebují více času. Do vysévacích nádobek by se měla umisťovat jednotlivě, přepichování malým rostlinkám nesvědčí.

SKLIZEŇ: Sladké plody lze sklízet od července až do mrazů. Jsou zralé, když „lampionky“ zhnědnou a uschnou.

ZVLÁŠTNÍ TIP: Mochyně bují jako divá, takže raději naplánujeme větší odstupy mezi jednotlivými rostlinami.

ROZMARÝN

— hluchavkovité

INFO: Velmi teplomilný, potěší jej místo na slunci. Vyžaduje jen málo vody a dává přednost písčité půdě. Na chráněném balkoně bez problémů přezimuje.

MNOŽENÍ: V případě rozmarýnu doporučuji koupit malou sazeňičku ve specializovaném obchodě. Kdo ji chce namnožit, může tak učinit řízkováním.

SKLIZEŇ: Od května do září uštipujeme aromatické větvičky bez květů.

ŠALVĚJ

— hluchavkovité

INFO: Má velmi ráda teplo, libuje si na slunci. Půda by měla být lehce písčitá. Spotřeba vody není nikterak extrémní. Šalvěj je víceletá, vůči zimě odolná rostlina, která vám bude rok co rok dělat na balkoně radost.

MNOŽENÍ: U šalvěje se rovněž vyplatí sazeňičku zakoupit. Množíme pomocí řízků.

SKLIZEŇ: Jednotlivé lístky otrháváme po celý rok.

TYMIÁN

— hluchavkovité

INFO: Tymián patří k velkým milovníkům tepla a slunce. Vody nepotřebuje mnoho a lehce písčitá půda může klidně být občas i suchá.

MNOŽENÍ: I tady je dobré koupit sazeňičku v příslušném obchodě a posléze řízkovat.

SKLIZEŇ: Sklízí se celou sezónu. Celé stonky odštipneme a otrháváme malé lístky.

Biohnojivo vlastní výroby

Dobrá kompostová zemina vdechne každému záhonu nový život. Je organická, přírodní a šetrná k životnímu prostředí.

Klasické kompostování

Pro skutečný zahradní kompost nebo klasický kompostér, jak je známe ze zahrad, bývá většina balkonů příliš malá. Ani u velkých teras už kvůli zápachu toto řešení nedoporučuji. Navíc se to v kompostu hemží bezpočtem jistě důležitých malých živočichů, které ale možná ne každý chce mít ve svém venkovním obýváku.

Kompostér Bokashi

Menší alternativou ke klasickému kompostéru je domácí kompostér Bokashi. Tady se bioodpad shromažďuje a fermentuje v nádobě zakryté víkem. Aby se odpad dobře rozkládal, je třeba přidat do něj efektivní mikroorganismy. To celé probíhá – na rozdíl od běžného kompostování – bez přístupu vzduchu, tento kompostér je založený na podobném principu jako příprava kysaného zelí. Po několika týdnech se zkvašená hmota může vmísit do půdy, „šťáva“ poslouží jako tekuté hnojivo.

Bioodpad přímo do půdy

Kdo se nechce starat o rozkladné procesy mikroorganismů ve zvláštní k tomu určené nádobě, může vzít kávovou sedlinu a vyluhovaný sypaný čaj, nadrobno nakrájet banánové slupky a další odpad z ovoce a zeleniny a všechno to smíchat s půdou. Přítomné mikroorganismy a tu a tam nějaká ta žížala odpadky rozloží přímo v záhoně na výživnou kompostovou zeminu.

Jícha jako hnojivo

Ze všech hnojiv mám nejradši kopřivovou jíchu. Je ekologická, protože je stoprocentně přírodní. Navíc si ji snadno můžete sami vyrobit a bude vás to stát jen trochu času a šikovnosti při trhání kopřivových listů.

TIP

Postupujeme podobně jako při přípravě čaje:

1 polévkovou lžící usušených kopřivových listů zalijeme 1 l horké vody a necháme 24 hodin louhovat.

Výluh hnojí a pomáhá proti škůdcům.

VYVÝŠENÝ ZÁHON

— ZAHRADA NA BALKONĚ

Máte k dispozici jen balkon, a přesto chcete sklízet zeleninu, ovoce a bylinky? Nezoufejte! I bez zahrady si můžete vypěstovat spoustu rostlin. Balkonová blogerka Lisa-Maria Trauerová názorně předvede, jak to v praxi úspěšně funguje. Na svém městském balkoně, který neměří víc než 10 m², pěstuje ve vyvýšených záhonech, které si sama vyrobila, víc než 50 druhů zeleniny, ovoce a bylinek.

Vyvýšené záhony na balkoně jsou skvělé, protože i větším rostlinám, jako jsou cukety nebo rajčata, poskytují dostatek místa, půdy, vody a živin. Pokud rostliny ve vyvýšených záhonech vhodně zkombinujete, můžete prostor na balkoně optimálně využít a v létě sklízet zeleninu a ovoce. Pro ty z vás, kteří chtějí, aby to bylo snadné, jsou v knize uvedeny vzory, které se vyplatí napodobit.

– Vyvýšený záhon – základy

Správné umístění a praktické modely – s návody, jak vyvýšený záhon vyrobit

– Osázení vyvýšeného záhonu

Vhodná půda a ukázky vyvýšených záhonů jako inspirace

– Péče o vyvýšený záhon

Jak se o rostliny optimálně starat a hnojit biohnojivou – praktické návody a tipy

www.knihykazda.cz

ISBN 978-80-7670-098-7

9 788076 700987